

Η εικόνα ενός δίκαιου ηγεμόνα κατά τον Μέγα Φώτιο (Αγάπη Παπαδοπούλου, MTh)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=176806>]

Ο Μέγας Φώτιος παροτρύνει να μη χαρίζει κάποιος τίποτε παράνομο ούτε στους φίλους, γιατί αν είναι έντιμοι, θα τον μισήσουν περισσότερο για την παρανομία από όσο θα τον αγαπούσαν για την ευεργεσία. Επιμένει επίσης στη συνέχεια που θα πρέπει να έχουν οι πράξεις αυτού που διοικεί ανθρώπους. Οι χάριτες που δεν έχουν πραγματοποιηθεί, δεν μπορούν να είναι χάριτες. Όποιος τις διαθέτει κατά το ήμισυ και τον εαυτό του ζημιώνει και τον αποδέκτη δεν ευχαριστεί. Επίσης, να μη νομίζει κάποιος ότι αν ευεργετεί και στη συνέχεια αμελεί, ότι οι άνθρωποι θα διαφυλάξουν την αρχική ευγνωμοσύνη. Όταν σταματήσουν οι απολαβές, υποβαθμίζεται το αίσθημα ευχαριστίας και χάνεται η συμπάθεια. Είναι ωφέλιμο για τον άρχοντα, ακόμη και κατά την άσκηση της κυβερνητικής του εξουσίας, να κερδίζει την αγάπη των υπηκόων του με δωρεές που θα τις δίνει σταδιακά και όχι διαμιάς.

Ο Μ. Φώτιος παραπέμπει συστηματικά στις θέσεις του Ισοκράτη, ιδιαίτερα στο ζήτημα της κολακείας. Παροτρύνει να μη ζητά κανείς να ακούει τα ευχάριστα από τους φίλους, αλλά τα αληθινά. Γι' αυτό να θεωρεί σπουδαίο πράγμα το να διαφέρουν οι φίλοι από τους κόλακες. Οι κόλακες επαινώντας κάποιον κατά πρόσωπο δεν τον αφήνουν να λάβει συναίσθηση των σφαλμάτων που διαπράττει. Οι φίλοι όμως με τον καλοπροαίρετο έλεγχο τον ενισχύουν περισσότερο, ώστε να αντιληφθεί την παρανομία. Όσο λοιπόν διαφέρει η άσκηση της αρετής από την προκοπή στην κακία και το να διαλύει κανείς τις διαβολές από το να διαβάλλει στους υπηκόους, τόσο πρέπει κάποιος να προτιμά τους φίλους από τους κόλακες[107]. Ακόμα, ο ηγεμόνας οφείλει να ενδιαφέρεται και να φροντίζει για όλους τους υπηκόους του[108].

Ο άρχων πρέπει να επιζητά τις γνώμες των υπηκόων και να τους έχει κοινωνούς της φιλίας και της εξουσίας και των αποφάσεων. Να προνοεί για όλους: για τους αγαθούς ώστε να γίνουν άριστοι και για τους άλλους ώστε να βελτιωθούν στις γνώμες και να απαλλαγούν από την ατιμία.

Με βάση το Φώτιο ένας ηγεμόνας πρέπει να αντιμετωπίζει με ευαισθησία τα προβλήματα των υπηκόων του[109]. Να μην αλλάζει διάθεση προς τους ομοφύλους εύκολα και χωρίς εμφανή αιτία, γιατί θα τον κατηγορήσουν για ασθενή και επιπόλαια γνώμη. Να μην εκδικείται κανείς ομοφύλους εχθρούς[110]. Αυτό προβλέπει ο θεός[111] και φιλόανθρωπος νόμος, που είναι πολύ χρήσιμος στα ίδια

τα πράγματα. Εκείνος που εκδικείται, έχει σκληρότερο εχθρό, εκείνος όμως που ευεργετεί ή κατασκευάζει ένα φίλο από εχθρό, έχει ένα πιο πράο εχθρό. Δεν σώζει τόσο καλά τον άρχοντα η ανδρεία στον πόλεμο, όσο η εύνοια και η φιλανθρωπία προς τους ομοφύλους. Πράγματι, πολλοί που νίκησαν τους εχθρούς τους, καταστράφηκαν από τους δικούς τους λόγω της σκληρότητάς τους.

Με βάση τον Πατριάρχη Φώτιο, είναι προτιμότερο να μην αρχίζει κανείς καινοτόμες ενέργειες. Κι αυτό επειδή οι καινοτομίες είναι ικανές να θορυβήσουν και να πλήξουν τις διάνοιες και να προσκαλούν το πλήθος σε διαβολές και ύβρεις. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία ο ηγέτης χρειάζεται μία καινοτόμο πράξη, κατά την οποία το κοινό βρίσκει μεγάλο όφελος και ευφροσύνη: τότε δεν χρειάζεται ιδιαίτερη σκέψη και μελέτη. Οι καινοτομίες που δεν εισάγονται αριστοτεχνικά προκαλούν φόβο, δημιουργούν σύγχυση και ερεθίζουν το λαό.

Παραπέμποντας στις θέσεις του Ισοκράτη, παροτρύνει τον ηγέτη να θεωρεί την αγάπη των υπηκόων[112] ισχυρότερο και ασφαλέστερο όπλο από την ανδρεία και τη στρατηγία. Διότι όταν είναι αυτή παρούσα, καθιστά κι εκείνα χρήσιμα και προσφέρει μεγάλη δύναμη προς όλα. Όταν όμως αναιρεθεί η αγάπη, καλύτερα να αναιρεθούν μαζί και η ανδρεία και η στρατηγία, γιατί γρήγορα θα θελήσουν να κινηθούν προς τη μισούμενη εξουσία παρά κατά των εχθρών.

Ο Φώτιος θίγει άλλη μία πτυχή της εικόνας ενός δίκαιου ηγεμόνα. Αναφέρει πως πρέπει να αποστρέφεται κανείς όσους κατηγορούν τους άλλους, καθώς και τις συκοφαντίες. Τονίζει επίσης, ότι ο ηγεμόνας πρέπει να διατηρεί με κάθε τρόπο τη φιλία, σηκώνοντας τα βάρη του πλησίον του, εκτός αν αυτό μπορεί να κάνει κακό στην ψυχή του[113]. Οφείλει κάποιος να κάνει φίλους όσους έχουν αγνή φιλία και δε ζηλεύουν. Γιατί το ήθος των φίλων κρίνεται από τους ανθρώπους που αγαπούν. Πράγματι, πολλοί βοήθησαν και πόνεσαν τους φίλους τους όταν βρίσκονταν σε δυστυχία, αλλά όταν ήταν ευτυχημένοι δεν άντεξαν την ευημερία τους. Αν έχει κανείς έντιμους φίλους εύκολα επαναφέρεται όταν παραπέσει. Οι φαύλοι όμως φθείρουν και την καλοκαγαθία που υπάρχει ήδη. Οι κακοί φίλοι διαφθείρουν ό,τι καλό έχουμε κάνει στο χαρακτήρα μας[114].

(συνεχίζεται)

[107] Βλ. Ισοκράτης, Προς Νικοκλέα 28.

[108] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., σελ. 65.

[109] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., σελ. 73.

[110] Βλ. Ματθ., 5, 44.

[111] Βλ. Ματθ. 5, 38 έ.

[112] Βλ. Ισοκράτης, Προς Νικοκλέα 21.

[113] Βλ. Ισοκράτης, Προς Δημόνικον, ό. π., §24.3-4.

[114] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., σελ. 41.